

II. Veritatis simplex oratio est

Prof. mr. H.R.B.M. Kummeling*

Is het wel verstandig om een stukje dat gaat over een Grondwet in eenvoudige taal te beginnen in het Latijn, een taal die voor het gros van de Nederlanders onbegrijpelijk is? Een taal die vanwege haar onbegrijpelijkheid voor de gewone burger de laatste jaren op gezag van de Minister van Justitie en Law Lords is verbannen uit de Britse gerechten? Ik zie hier geen probleem. De beoogde lezers van deze tekst zijn immers juridisch geschoold. En zeker van de lezers van *RMThemis* mag worden verwacht dat zij niet terugschrikken van enkele woorden in een taal waarmee het juridische jargon zo rijkelijk is gelardeerd. Dus gegeven de doelgroep kan ik me een bepaald taalgebruik veroorloven.

Wie vormen de doelgroep van de Grondwet? Zijn dat ook de juridisch geschoolden, al dan niet uitgebreid met enkele anderen die ingewijd worden in de geheimtaal van deze belangrijkste basistekst van het Nederlandse staatsbestel?

Want geheimtaal is het. Eerder heb ik geschreven dat de Grondwet uit didactisch oogpunt een wangedrocht is. Vrijwel iedere wet begint met een verklarende woordenlijst, maar in de Grondwet ontbreekt deze volledig. En dat terwijl de Grondwet bol staat van onduidelijke termen

en concepties. Zo werken algemene maatregelen van bestuur niet altijd algemeen, zijn koninklijke besluiten geen besluiten van de Koning en wordt met het begrip 'Koning' niet steeds de persoon van de Koning bedoeld. Achter het op het oog simpele zelfstandig naamwoord 'regels' en het werkwoord 'regelen' blijkt een duistere wereld van al dan niet specifieke delegatiemogelijkheden schuil te gaan. Deze voorbeelden laten zich met talrijke andere uitbreiden. Klap-op-de-vuurpijl is wat mij betreft nog steeds artikel 41: 'De Koning richt, met inachtneming van het openbaar belang, zijn Huis in.' Wie kan hier zonder juridische kennis, én kennis van de parlementaire geschiedenis chocola van maken?

Nu kan mij – terecht – worden tegengeworpen dat het ook nooit de bedoeling is geweest dat de Grondwet zou worden begrepen door gewone burgers. De Grondwet is een tekst voor en door de politieke en juridische elite. Een tekst bovendien die door het rijpingsproces sinds 1848, en op onderdelen zelfs sinds 1813, zoveel extra betekenislagen heeft gekregen dat zij zonder historische kennis niet begrepen kan worden. Dat moge dan zo zijn, maar moet het ook zo zijn? Het antwoord op die vraag is helder: nergens is het gebruik van duistere of zelfs sa-

---

* Prof. mr. H.R.B.M. Kummeling is hoogleraar staatsrecht en vergelijkend staatsrecht Universiteit Utrecht.

crale taal voor de Grondwet verplicht gesteld. Dat het ook anders kan bewijst 'De Grondwet in eenvoudig Nederlands'. Het gaat hier om een hertaling van de huidige Grondwet in eenvoudiger taal, die ons is bezorgd door taalkundigen van BureauTaal. Zij werden daarin bijgestaan door een aantal adviseurs, waaronder het lid van de Hoge Raad Hammerstein, gerenommeerd rechter-in-ruste Wijnholt en ondergetekende. De bedoeling van het project was de Grondwet begrijpelijk en daardoor hanteerbaar te maken, zowel voor het reguliere onderwijs als voor inburgeringstrajecten, en voor burgers in het algemeen. Deze hertaling is zeker niet perfect, maar als eerste poging is zij zeker de moeite waard. Wie na lezing ervan er nog niet van overtuigd is dat eenvoudig taalgebruik ook gepaard kan gaan met juridische precisie verwijs ik graag naar de overvloedige internationale literatuur over het gebruik van 'plain language' in het recht. Vele studies en buitenlandse wetgevingsprojecten tonen aan dat eenvoudige taal en juridische nauwkeurigheid geen tegenpolen zijn. Ik noem hier slechts een voorbeeld: de inschakeling van 'plain language experts' heeft in Zuid-Afrika tot een zeer fraaie en begrijpelijke grondwet geleid. Heeft het zin om de Grondwet in eenvoudiger taal te formuleren? Jazeker. In een land waar het enige gemeenschappelijke oriëntatiepunt nog de kleur oranje lijkt te zijn, waar bevolkingsgroepen, media en politici hopeloos verdeeld zijn over de inhoud en betekenis van bepaalde grondrechten, waar in de Tweede Kamer vrijwel geen enkele grondwetsdeskundige meer aanwezig is, daar kan een Grondwet in eenvoudige, heldere taal wel degelijk een nuttige functie vervullen. En in lijn hiermee is het toch wat merkwaardig dat bijvoorbeeld de minister-president al jaren spreekt over het herstel van normen en waarden, dat de Minister van Justitie een commissie instelde die belast werd met het uitdragen van de kernwaarden van de rechtsstaat, dat de Minister van Binnenlandse Zaken een Huis van de Democratie wil inrichten – geen museum, dat zou al te ironisch zijn – en plannen voor de ontwikkeling van een Handvest voor goed burgerschap zonder dat daarbij aanvankelijk de Grondwet in beeld kwam. En dat terwijl in deze juridische basistekst waarin zeer belangrijke regels over de inrichting van de samenleving staan, over hoe de overheid met burgers moet omgaan, en welke rechten burgers onderling hebben te respecteren. Ook staat daarin hoe de overheid en het politieke systeem zijn ingericht. Sjieker gezegd: in de Grondwet staat hoe wij de kernwaarden van onze democratische rechtsstaat willen realiseren. Het lijkt dan toch logisch om bij de lancering van de genoemde plannen en ideeën door bewindslieden eerst en meteen naar de Grondwet te kijken. Dat dit niet gebeurt is tekenend voor de beperkte betekenis die lange tijd door velen aan de Grondwet werd toegekend. Zij werd louter relevant geacht voor de Haagse arena en een enkele jurist of aanverwante academicus daarbuiten.

Maar er lijkt verandering op komst! Het kabinet heeft namelijk, ter uitvoering van het coalitieakkoord, en deels in aansluiting op de conclusies van de Nationale Conventie – waarvoor schrijver dezes als adviseur mocht optreden – in december 2007 besloten een staatscommissie aan het werk te zetten die moet kijken naar de verbindende rol van de Grondwet in de samenleving. Natuurlijk zal gekeken moeten worden of noties als rechtsstaat en de-

mocratie en de betekenis van Europa voor de Nederlandse samenleving wat zichtbaarder verankerd kunnen worden in de tekst. Maar de eerste voorwaarde voor het kunnen vervullen van een bindende rol is natuurlijk wel dat de Grondwet voor grote delen van de samenleving begrijpelijk, toegankelijk is. Dat is ze op dit moment niet. Deze waarheid, én haar onwenselijkheid, hoop ik nu in alle helderheid te hebben geschetst.